



Šifra kandidata:

Državni izpitni center



P 2 0 1 A 1 0 1 1 1

SPOMLADANSKI IZPITNI ROK

SLOVENŠČINA

Izpitna pola 1

Razčlemba neumetnostnega besedila

Ponedeljek, 1. junij 2020 / 60 minut

Dovoljeno gradivo in pripomočki:

Kandidat prinese nalivno pero ali kemični svinčnik.

Kandidat dobi ocenjevalni obrazec.

Priloga z neumetnostnim besedilom je na perforiranem listu, ki ga kandidat pazljivo iztrga.

POKLICNA MATURA

NAVODILA KANDIDATU

Pazljivo preberite ta navodila.

Ne odpirajte izpitne pole in ne začenjajte reševati nalog, dokler vam nadzorni učitelj tega ne dovoli.

Prilepite oziroma vpišite svojo šifro v okvirček desno zgoraj na tej strani in na ocenjevalni obrazec.

Izpitna pola vsebuje 21 nalog. Število točk, ki jih lahko dosežete, je 60. Za posamezno nalogo je število točk navedeno v izpitni poli.

Rešitve pišite z nalivnim peresom ali s kemičnim svinčnikom in jih vpisujte v izpitno polo v za to predvideni prostor. Pišite skladno s slovničnimi in pravopisnimi pravili, čitljivo, vendar ne samo z velikimi tiskanimi črkami. Pri nalogah izbirnega tipa izberite samo eno rešitev, če v navodilu ni določeno drugače. Če se zmotite, napisano prečrtajte in rešitev zapišite na novo. Nečitljivi zapisi in nejasni popravki bodo ocenjeni z 0 točkami.

Zaupajte vase in v svoje zmožnosti. Želimo vam veliko uspeha.

Ta pola ima 12 strani, od tega 1 prazno.



P 2 0 1 A 1 0 1 1 1 0 3

Priloga k izpitni poli

| MLADINA | KULTURA | FILM

Slovenski superjunak

Martin Krpan je, sto let po tistem, ko je bil prvič likovno upodobljen, končno dobil svojo risanko.

SAŠA ERŽEN
17. 11. 2017

Letos mineva sto let, odkar je izšla prva slovenska slikanica, Levstikov Martin Krpan s črno-belimi risbami Hinka Smrekarja. Verjetno pa so na to, kako si predstavljamo robatega kmečkega silaka, ki reši cesarski Dunaj pred hudobnim Brdavsom, najbolj vplivale ilustracije, ki jih je za prvo povojno izdajo leta 1954 ustvaril Tone Kralj. To je tudi najuspešnejša slovenska slikanica vseh časov, saj je bila pri Mladinski knjigi doslej natisnjena v več kot 240 000 izvodih.

Fran Levstik je z zgodbo, ki jo je napisal leta 1858, želel bralcem in piscem ponuditi zgled ljudske povesti. Ta naj bi bila domača, izvirna, napisana v duhu preprostega bralca, a z umetniškim okusom. Z Martinom Krpanom je Levstiku pred skoraj poldrugim stoletjem uspelo ustvariti lik, ki je ne le dolgoživ, ampak očitno tako prepričljiv, da nemalo ljudi živi v prepričanju, da ne gre za literarnega junaka, temveč za resnično osebo.



Potem ko je povest o Krpanu pred 20 leti Miki Muster prelevil v strip, je temeljni slovenski superjunak letos končno dočkal še reinkarnacijo v animiranem filmu, nastalem pod prsti ekipe Strup produkcije. Režiser Nejc Saje meni, da je bil Krpan preprosto tako močno zasidran v knjigah, da nihče ni pomislil, kako bi ga iz tega okvira prestavil v drugega. Izvirno besedilo je okrajšal, ohranil pa arhaični jezik in s tem dosegel dodatni komični učinek.

Močni, samozavestni, neustrašni in iznajdljivi Krpan, ki je cesarjevo zadnje upanje, da se reši Turkov, je v risanki zaživel z glasom Sebastijana Cavazze. Zvesta kobilica, ki jo lastnoročno dviguje in prestavlja lahkotno kot drugi stole, je v animirani izvedbi prikazana kot Krpanova najboljša prijateljica in ima hkrati lastnosti konja in psa. Rada polži angleško sol, ki jo njen lastnik šverca pod pretvezo kresilne gobe in brusov, zaradi česar kobilica nenehno spušča eksplozivne prdce. Angleška sol ali soliter je namreč kalijev nitrat, ki se je v 19. stoletju uporabljal predvsem za izdelavo smodnika, pirotehničnih sredstev in eksplozivov, danes pa se uporablja tudi v umetnih gnojilih in kot prehranski dodatek E252. Kljub obilici nasilja, ki ga v risanki izvaja mišičasti Krpan, kadar se brani pred mejači in ko se spopade z Brdavsom, v njej ni prelita niti kapljica krvi. Prijazna pa ni le do otrok, starejših od pet let, ampak tudi do odraslih, saj je polna duhovitih domislic, s čimer oživlja in nadgrajuje satirično noto, ki jo je v besedilo vtikal že Levstik.

V Strup produkciji nastaja še 15-minutni film, ki prikazuje zakulisje nastajanja risanke in ponuja celostni pogled na Martina Krpana z vsem literarnim ozadjem. Nedvomno gre za projekt, na katerega smo (pre)dolgo čakali in bo v času prevladujočih avdiovizualnih podob poskrbel za popularizacijo Martina Krpana med mladežjo, saj ji zgodbo slovenskega mitskega junaka pripoveduje na povsem sodoben način.

(Prirejeno po: <http://www.mladina.si/182827/slovenski-superjunak/>. Pridobljeno: 10. 3. 2018.)



Prazna stran

**Pozorno preberite izhodiščno besedilo in rešite naloge.**

1. Odgovorite na vprašanja o dejavnih sporočanja.

Kdo je napisal besedilo? _____

Kdaj in kje je bilo objavljeno? _____

Kaj je spodbudilo avtorico, da ga je napisala? _____

(2 točki)

2. V povedi/povedih pojasnite, kako je slika povezana s temo besedila.

(2 točki)

3. V vsaki vrstici podčrtajte ustrezno možnost.

Izhodiščno besedilo je

umetnostno / neumetnostno.

enogovorno / dvogovorno.

poljudnoznanstveno / publicistično.

(1 točka)

4. S katerim prevladujočim namenom je sporočevalka tvorila besedilo?

Sporočevalka je tvorila besedilo, predvsem da bi

A bralce povabila k ogledu nove risanke Martin Krpan v kinematografih.

B bralci izvedeli, kako je nastajala slovenska risanka Martin Krpan.

C bralce prepričala, da je nova risanka o Martinu Krpanu zelo dobra.

Č bralcem predstavila novo risanko Martin Krpan, ki je nastala po knjižni predlogi.

(1 točka)

5. Podteme razvrstite v ustrezno zaporedje, kot si sledijo v besedilu. Na črtice napišite številke 1–5.

_____ duhovita risanka Martin Krpan

_____ prvi slikanici o slovenskem junaku

_____ Fran Levstik in njegova povest

_____ animirani film in strip

_____ film o nastajanju risanke

(2 točki)



6. Rešite nalogo o Krpanovi zgodbi.

6.1. Dopolnite povedi tako, da bodo skladne z vsebino izhodiščnega besedila.

Povest Martin Krpan je leta _____ napisal _____.

Leta 1917 je besedilo prvič izšlo v obliki _____ . Po drugi

svetovni vojni je slikanico z ilustracijami slikarja _____

izdala slovenska založba Mladinska knjiga. Leta _____ smo končno dobili še

animirani film.

(2)

6.2. Kako so z zgodbo o Martinu Krpanu povezane še druge osebe, ki so omenjene v izhodiščnem besedilu? Dopolnite povedi.

Hinko Smrekar je _____ .

Nejc Saje je _____ .

Miki Muster je _____ .

Sebastijan Cavazza je _____ .

(2)

(4 točke)

7. Obkrožite DA, če je trditev v skladu z izhodiščnim besedilom, ali NE, če ni.

Prva slovenska slikanica je izšla v 240 000 izvodih. DA NE

Veliko ljudi je prepričanih, da je Martin Krpan resnična oseba. DA NE

Martina Krpana v risanki spremljajo kobilica, konj in pes. DA NE

Tako risanka kot Levstikova povest sta satirični. DA NE

Film o nastajanju risanke govori tudi o Levstikovi povesti. DA NE

(2 točki)

8. Česa iz besedila ne izvemo? Obkrožite črki pred ustreznima trditvama.

Iz besedila ne izvemo,

A kdo je ilustriral prvo slikanico.

B iz katerega družbenega sloja prihaja Martin Krpan.

C kdo je posodil glas Brdavsus.

Č komu je namenjena risanka Martin Krpan.

D kako dolgo traja risanka.

(1 točka)



9. V vsaki povedi podčrtajte ustrezno rešitev.

Martin Krpan tihotapi kresilne gobe in bruse / angleško sol / umetna gnojila.
Kobilica spušča prdce, ker liže pirotehnična sredstva / kalijev nitrat / eksploziv.
Angleško sol imenujemo tudi prehranski dodatek / smodnik / soliter.

(2 točki)

10. V zadnjem odstavku avtorica besedila navaja, da je nova risanka projekt, ki bo poskrbel za popularizacijo Martina Krpana med mladežjo.

- 10.1. S katerima argumentoma utemeljuje to svojo trditev?

(2)

- 10.2. V povedi/povedih navedite še dva druga razloga, zaradi katerih si je po avtoričinem mnenju vredno ogledati risanko o Martinu Krpanu.

(2)
(4 točke)

11. Preberite slovarska sestavka in rešite nalogo.

Prvi slovarski sestavek	Drugi slovarski sestavek
švêrcati -am nedov. (ē) nižje pog. <i>tihotapiti</i> : prijeli so ga, ker je švercal / švercati cigarete	švêrcati -am nedov. 'tihotapiti' = ^{lat.} 'furtivum transferre' (20. stol.), <i>švêrc</i> , <i>švêrcar</i> , <i>prešvêrcati</i> . Prevezto iz avstr. nem. <i>schwärzen</i> , kar poleg 'barvati črno' pomeni tudi 'tihotapiti'. Beseda je izpeljana iz nem. <i>schwarz</i> 'črn' in prvotno pomeni 'delati, (na) črno, protizakonito, prodajati na črni borzi', tj. 'delati ponoči, v temi, na skrivaj' (Du, 1367).

- 11.1. Iz katerih jezikovnih priročnikov sta dana sestavka? Na črtici napišite ustrezni številki.

_____ Prvi slovarski sestavek
_____ Drugi slovarski sestavek

- 1 Slovar slovenskega knjižnega jezika
- 2 Slovenski pravopis
- 3 Slovenski etimološki slovar
- 4 Veliki slovar tujk

(1)



11.2. Obkrožite DA, če je trditev pravilna, ali NE, če ni.

Beseda *švercati*

je naglašena na prvem zlogu.	DA	NE
je pregibna.	DA	NE
je večpomenka.	DA	NE
se uporablja v frazemih.	DA	NE
je domača.	DA	NE
		(2)

11.3. V trditvi podčrtajte ustrezno rešitev.

Beseda *švercati* je slogovno zaznamovana / slogovno nezaznamovana.

Iz prvega slovarskega sestavka izpišite podatek, ki to dokazuje.

(2)

11.4. S katerim namenom je avtorica v 4. odstavku besedila (Močni, samozavestni, neustrašni ...) uporabila besedo *švercati*?

Avtorica besedila je besedo *švercati* uporabila, da bi

- A posebej opozorila bralce na Krpanovo dejavnost.
- B omilila Krpanovo nedovoljeno početje.
- C popestrila besedilo.
- Č bralci besedilo lažje razumeli.

(1)
(6 točk)

12. V 3. odstavku režiser Nejc Saje izrazi svoje mnenje o tem, zakaj smo risanko dobili razmeroma pozno. Preberite izpisano poved in rešite nalogo.

Režiser Nejc Saje meni, da je bil Krpan preprosto tako močno zasidran v knjigah, da nihče ni pomislil, kako bi ga iz tega okvira prestavil v drugega.

V povedi/povedih razložite, kaj pomeni podčrtani del.

(2 točki)



13. Pri vsaki besedni vrsti/podvrsti napišite dve besedi, ki spadata v isto besedno družino kot *risanka*.

Samostalnika: _____

Pridevnika: _____

Glagola: _____

(2 točki)

14. Iz samostalnikov v oklepajih tvorite svojilne pridevnike in z njimi ustrezno dopolnite povedi.

Martin Krpan tovari angleško sol na _____ (kobilica) hrbtu.

Prva slikanica je opremljena s _____ (Smrekar) risbami.

Martin Krpan se zoperstavi _____ (Brdavs) grožnjam.

(2 točki)

15. Preberite poved in rešite nalogo.

Nedvomno gre za projekt, na katerega smo (pre)dolgo čakali in bo poskrbel za popularizacijo Martina Krpana med mladežjo.

- 15.1. Kaj je skupno podčrtanim glagolskim oblikam?

A vid

B oseba

C čas

Č naklon

(1)

- 15.2. Preglednico dopolnite z glagoli v ustrezni obliki.

Osebna oblika	Nedoločnik	Velelnik	Pogojnik
gre			

(2)

- 15.3. Glagolu smo čakali spremenite vid in ga napišite na črto.

Glagol s spremenjenim vidom: _____

(1)
(4 točke)



16. Je spodnja poved tvorna ali trpna? Podčrtajte pravilni odgovor in napišite sopomensko poved v drugem načinu.

Slikanica je bila pri Mladinski knjigi doslej natisnjena v več kot 240 000 izvodih.

Poved je tvorna / trpna.

Sopomenska poved v drugem načinu:

(2 točki)

17. Preberite poved in rešite nalogo.

- 17.1. S katero sopomensko besedo bi lahko zamenjali podčrtani izraz v povedi?

Nedvomno gre za projekt, na katerega smo (pre)dolgo čakali.

- A Verjetno
- B Zagotovo
- C Morebiti
- Č Pravzaprav

(1)

- 17.2. V katero besedno vrsto sodita podčrtana beseda in njena sopomenka? Podčrtajte pravilno rešitev.

Besedi sodita med predloge / veznike / členke.

(1)
(2 točki)

18. Da avtorica ne bi ponavljala imena *Martin Krpan*, je v besedilu uporabila različne besedne zveze. Napišite jih na ustrezna mesta v preglednici.

	1. odstavek	3. odstavek	5. odstavek
Martin Krpan			

(2 točki)



19. Preberite poved in rešite nalogo.

Kljub obilici nasilja v risanki v njej ni prelita niti kapljica krvi.

19.1. Kateri stavčni člen je uokvirjen?

- A Osebek.
- B Predmet.
- C Prislovno določilo.
- Č Povedek.

(1)

19.2. Uokvirjeni stavčni člen razširite v ustrezni odvisnik in napišite novo poved.

(2)
(3 točke)

20. V besedilu popravite napake v zapisu velike začetnice.

K pisanju povesti o slovenskem silaku je Levstika spodbudilo branje cegnarjeve pesnitve pegam in lambergar. Po ljudskem izročilu je fiktivna domačija Martina Krpana v kraju vrh pri sveti trojici blizu pivke na notranjskem.

(2 točki)

21. Napišite **predstavitev osebe**.

Zamislite si, da sodelujete pri nastajanju šolskega časopisa. Za rubriko, v kateri predstavljate znane slovenske književne junake, napišite predstavitev Martina Krpana. Vsebuje naj podatke o njegovem videzu, značaju in pomenu. Pri pisanju uporabite podatke iz izhodiščnega besedila. Pomagajte si tudi s priloženo ilustracijo. Vaše besedilo naj obsega najmanj 100 besed. Pišite na naslednjo stran.

(12 točk)



